

Don Pasquale Jacobone
predstavnik Papinskog vijeća za kulturu

ZAKLJUČNA RIJEČ SKUPA

*MARKO MARULIĆ, HRVATSKI PJESNIK I KATOLIČKI HUMANIST:
PRIJEDLOG ZA EUROPU TREĆEG TISUĆLJEĆA*

Časne ekscelencije,
Poštovani profesori i znanstvenici,
Gospođe i gospodo,

S velikim sam zadovoljstvom sudjelovao na Marulićevim danima 1999. na drugom zasjedanju međunarodnog skupa: *Marko Marulić, hrvatski pjesnik i katolički humanist: prijedlog za Europu trećeg tisućljeća*, kojega je prva sesija održana u Rimu od 26. do 29. studenog prošle godine.

Moja nazočnost među vama u prvom redu želi istaknuti vezu prijateljstva i suradnje Papinskog vijeća za kulturu s Hrvatskom, s Nadbiskupijom splitsko-makarskom i s *Marulianumom*. Kardinal Paul Poupard, predsjednik Papinskog vijeća za kulturu, nažalost spriječen neodgodivim obvezama da bi osobno sudjelovao, šaljući me među vas, želio je posebno izraziti svoju pažnju prema hrvatskoj kulturi i prema onome što bilo Crkva bilo kulturne ustanove vaše zemlje čine nastojeći predložiti autentični kršćanski humanizam za treće tisućljeće.

Dobrim željama kardinala Pouparda i njegovu pokroviteljstvu naporima na području kulture, pridružuju se također i želje tajnika ovog Vijeća, mnogo-poštovanog o. Bernarda Ardure, promicatelja ovoga skupa, rektora Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu mons. Jure Bogdana i voditelja centra *Marulianum* Bratislava Lučina.

Upravo prof. Lučinu i svim vrijednim suradnicima *Marulianuma* želio bih izraziti najsrdačnije čestitke za ove dane snažne kulturne aktivnosti i zahvaliti za ono što čine ne samo u svrhu vrednovanja Marulićeva lika, nego za kulturu istovremeno autentično hrvatsku i duboko katoličku, koja u Maruliću ima uistinu jedinstvenog i paradigmatškog predstavnika.

Tijekom ovih dana poštovani su predavači stručno i mjerodavno analizirali lik humanista koji se ponosio naslovom *Spalatensis* (Splićanin): analizirana su poglavito neka njegova djela, kao *Judita* i *Quinquaginta parabolae*; ponovno je razmatrano njegovo moralno učenje, njegov jezik i konceptualna struktura, snažno vezana uz tipologiju i alegoriju; njegova proza i poezija; teme koje se pojavljuju u njegovim djelima prebogatom biblijskim i klasičnim referencama.

Koji se zaključci mogu izvući iz ovih nastojanja za upoznavanjem Marulića, koje smo poduzeli najprije na rimskom i sada na ovom splitskom zasjedanju skupa?

Prije svega treba shvatiti da je Marulićeva osobnost kao i kultura tako široka, duboka i artikulirana da je teško i pomisliti kako se spoznaja o njima može iscrpiti u jednom skupu. Godišnji Marulićevi dani uistinu su potrebni i prikladni da bi ga se upoznavalo i da bi se produbljivalo proučavanje velikog hrvatskog humanista. Rimski je dio skupa bio posebno koristan za širenje obzora tih spoznaja te kako bi se prema Marku Maruliću svratila pozornost ne samo hrvatskih znanstvenika nego i onih iz europskoga kulturnog svijeta.

Lik Marka Marulića, uvijek sve više bogat i raznolik kako ga se postupno otkriva, predstavlja se kao istinski uzor kulturnog čovjeka za Europu trećeg tisućljeća, ukoliko je sposoban predložiti i dosljedno živjeti kulturno stvaralaštvo obilježeno onim kršćanskim humanizmom što ga Sveti Otac ne prestaje predlagati cijeloj Crkvi a, u perspektivi skorog posebnog zasjedanja Sinode europskih biskupa, osobito našem kontinentu. U poruci sudionicima skupa u Rimu Sveti Otac, »izražavajući koliko cijeni hvalevrijedne inicijative usmjerene na pobuđivanje novoga kršćanskog humanizma u zoru trećeg tisućljeća«, pozivao je sve da pažljivo upoznaju lik Marulića, »plemenit lik eklektičke osobnosti, svjedoka duboke i autentične duhovnosti«, da bi se tako moglo obnoviti i učvrstiti zalaganje »za obnovljenu evangelizaciju kulture u suvremenom društvu«.

Marulić, snažno vezan i uz kršćansku tradiciju i uz klasičnu kulturu, pruža nam iznimno djelo iz kojega možemo crpiti teme i razmišljanja koje, unatoč tome što su protekla stoljeća, nije izgubilo vrijednost i snagu, jasnoću i lucidnost. On je dragocjen uzor kršćanskog humanizma za treće tisućljeće jer njegov život i djela govore našoj sadašnjosti nesvakidašnjom aktualnošću. U ovom povijesnom trenutku posebno obilježenom događajima na Balkanu koji se odražavaju na čitavu Europu i Zapad, u Marulićevu razmišljanju o miru očituje se aktualnost i vrijednost misli hrvatskog humanista. Npr. u *Evangelistaru*, u IV. knjizi, nalazimo tri poglavlja o miru, o kojima bi bilo uistinu zanimljivo zajedno razmišljati. Kratkoću se njima pozabaviti da istaknem vrijednost i aktualnost.

Peto poglavlje, pod naslovom *O općem i osobnom miru*, započinje ovom lijepom definicijom: »Veza je same ljubavi mir. Oni koji se žele međusobno dugo ljubiti treba da žive složno. Nije, dakle, neprimjereno predmetu ovo što mi pada

na um, naime, da sada treba govoriti o miru, o tome kako ga valja njegovati.« Zanimljivo je zapaziti vezu između mira i ljubavi, između mira i prakticiranja kreposti, kao što je izloženo u tom poglavlju.

U šestom poglavlju, pod naslovom *O miru slugu Božjih*, veli: »*Mir je Božji onaj koji uzajamnom ljubavlju veže duše čestitih ljudi, koji od onih što služe Kristu čini jedno tijelo.*« Ako je mir vezan uz ljubav, uz međusobnu ljubav, ne može ne odnositi se na onoga koji je Ljubav i izvor svake ljubavi, i čiji zakon zapisan u srcima rađa istinskim mirom: »*Istinski, dakle, siguran i stalan mir uživaju oni koji su se sjedinili u službi Bogu, koji se pokoravaju božanskim zapovijedima i štiju Zakon.*« Istražujući svetopisamske odlomke o miru, Marulić na koncu daje ovu izvrsnu definiciju mira: »*Krist je stoga i Bog mira i mir Božji i naš mir.*« Ovdje smo u srcu istinskog, novog humanizma koji valja smjesta i snažno predložiti našim suvremenicima: jedinstvo i bratstvo, mir i solidarnost, napredak i kulturni i društveni rast u Kristu imaju svoj trajan izvor, svoju stvarateljsku i obnoviteljsku snagu, najprikladnije mjesto za iskren i autentičan dijalog. Nova evangelizacija, inkulturacija evanđelja i evangelizacija kultura svoje središte i svoje žarište imaju u Kristu, izvoru novog života u čijem se otajstvu odražava i razotkriva otajstvo čovjeka, kako nas uči Drugi vatikanski sabor.

Želio bih zaključiti čestitkom i željom što su lijepo sažete u Marulićevim riječima, u pozivu na molitvu kojim završava VI. poglavlje *Evanđelistara*: »... *valja se moliti i za one pod čijom nam vlašću i okriljem dopadne uživati miran život kako bi se naš duh, kad zamre ratna buka i kad nas ne bude sprečavala nikakva nelagoda, nesmetanije i slobodnije mogao uzdići k razmatranju o Bogu.*«

Neka primjer, svjedočanstvo i misao Marka Marulića uistinu budu za sve motiv unutarnjeg rasta, kulturne kreativnosti, djelotvorne ljubavi da bismo tako i mi uz mogli doprinijeti rađanju novog humanizma, čiji »manifest« dobro izražava glasoviti moto sv. Ireneja: *Gloria Dei vivens homo.*

Hvala.